

The role of Old Hungarian Poultry Breeds in development of poor regions with regards to agrarian environmental protection and gene conservation in Vietnam

VAI TRO CAC GIONG GIA CAM CHAN THA HUNGARY TRONG VIEC XOA DOI GIAM NGHEO, BAO TON QUY GEN VA BAO VE SINH THAI NONG NGHIEP VIETNAM

(Dua tren du an Canada-Hung-Viet: MGE-NEFE 2006-2007)

Dr. Do thi Dong Xuan, Szalay Istvan,

Hoi chan nuoi gia suc nho Hungary (MGE – Association of Hungarian Small Animal Breeders for Gene Conservation).

Vien Chan Nuoi (Phan Vien Chan nuoi gia suc nho) (ÁTK- Division of Small Animal Research)

xuan@katki.hu; szalay@katki.hu

De phat trien kinh te xa hoi Vietnam mot cach thiet thuc, mot van de cap bach ma chung ta nen quan tam den la **van de phat trien kinh te nong thon, bao ve moi truong cua Vietnam** Kiem nghiem lai mot qua trinh 15 nam vua qua Viet Nam da dat duoc nhung buoc tien bo than toc. Tuy rang 10 nam ve truoc GDP cua VN chi co 282 USD/nguoi, hien nay voi mot GDP la 720 USD/nguoi (2006) Vietnam van nam trong dia phan cua cac nuoc ngheo tren the gioi. ([http://www.vvg-vietnam.com/economics_cvr.htm#GDP%20\(converted%20to%20US\\$](http://www.vvg-vietnam.com/economics_cvr.htm#GDP%20(converted%20to%20US$)

Phat trien nong thon hien nay van dong mot vai tro lon trong viec xoa doi giam ngheo cho nguoi dan Vietnam. De tiep can linh vuc phat trien nong thon mot cach sau sat hon chung ta can khao sat dia ly, sinh thai, tiem nang nhan luc va thien nhien cua Vietnam.

I- Hoan canh kinh te nong nghiep cua Vietnam o dau the ky 21.

La mot nuoc song co ban bang nong san, nen san xuat nong nghiep Vietnam cho den nay hoan toan mang tinh cach san xuat nho . San xuat nong nghiep o Vietnam noi chung mang tinh nong nghiep hon hop va nong trang gia dinh. Dua tren nen san xuat day tinh dan gian nay lam nen tan chung ta phat trien mot nen nong nghiep ben vung cho Vietnam . Voi kinh te nong nghiep co ban hien tai cua Vietnam, voi dan so **80%** la nong dan va mat do dan rat cao (252 nguoi/km²) (http://www.gso.gov.vn/default_en.aspx?tabid=467&idmid=3&ItemID=4705) hien nay cua Vietnam, voi tinh cach san xuat kinh te gia dinh hien nay cua nguoi nong dan Vietnam, cac de an phat trien nong nghiep chan nuoi o Vietnam phai luon luon lay muc tieu „phat trien nong nghiep ben vung” lam kim chi Nam.

Su phat trien dot ngot ve kinh te cua Vietnam da gay ra cho den nay mot su don dan tot dinh vao hai thanh pho Hanoi (16934nguoi/km²) (http://www.google.hu/search?sourceid=navclient&ie=UTF-8&rlz=1T4SKPB_enHU204HU205&q=population+density+hanoi) va TP Ho Chi Minh (2523nguoi/km²) . Neu chung ta tiep tục de nong thon vat va , ngheo kho thi chung ta se thoi thuc mot cach giang tiep su don dan nay va se dung truoc mot su mat thang bang sinh thai khong lo. Ben canh do neu su lao hoa cua nong thon Vietnam co the mang den nhung hau qua xa hoi khong luong truoc duoc cho dat nuoc. Giai quyet phat trien kinh te cua cac dia phuong cham phat trien ve kinh te cua Vietnam la mot giai quyet ve duong dai cho nen kinh te nong nghiep ben vung cho Vietnam. Neu nguoi dan mien que tim duoc con duong phat trien

kinh tế và mô hình kiến thức tại địa phương của họ thì sẽ đi dần vào thành phố sẽ thuyên giảm và chúng ta thuyên giảm được sự lão hóa nông thôn.

Nếu đặt dài không cho phép phát triển về trong thì chăn nuôi sẽ một sự bỏ sung kinh tế hữu hiệu nhất đối với các vùng nghèo khó.

Trong các phương tiện về phát triển chăn nuôi, chăn nuôi gia cầm thả vườn là phương thức nhẹ nhàng và tiện lợi cho các địa phương nghèo đói là:

- chăn nuôi gia cầm không đòi hỏi một sự đầu tư lớn về chuồng trại
- chăn nuôi gia cầm thả vườn đem lại hiệu quả kinh tế cao bên cạnh chất lượng ngon của thịt
- chăn nuôi gia cầm dễ học và dễ dàng được phát triển trong nông nghiệp kinh tế gia đình
- với một tổ chức quy mô về hệ thống giết mổ, gìn giữ vệ sinh, vệ phòng dịch tế, với một tổ chức thu mua và marketing chặt chẽ trong chăn nuôi gia cầm, chúng ta có thể đem đến người dân những lợi tức lớn.

Tuy nhiên để phát triển một dự án chăn nuôi gia cầm một cách toàn diện, chúng ta cần phải xem xét những quan điểm cơ bản có liên quan đến sinh thái các giống nội địa, đến quy trình sản xuất và đến ý nghĩa lợi ích của địa phương đang được đề cập.

II- . Giới thiệu các quan điểm chính của dự án:

Quan điểm về bảo tồn gen các giống nội địa ở Việt Nam:

Đặc thù của sản xuất nông nghiệp của Việt Nam là một nền sản xuất nông nghiệp nhỏ và hẹp. Để bảo tồn sinh thái của nền nông nghiệp có tính chất gia đình trên chúng ta cần phải phát triển chăn nuôi gia cầm bằng những giống gia cầm không làm lai tạp giống hoặc ảnh hưởng đến bản sắc của các giống gia cầm nội địa. (ví dụ như gà sao (guinea-fowl) không nhân giống được với các giống nội địa hoặc con ngan sinh ra không có khả năng sinh sản tiếp...). Giống gia cầm được chọn ra phải phù hợp với nền sản xuất nhỏ kinh tế gia đình và hỗ trợ cho sự bảo vệ môi trường của địa phương.

Nền sản xuất chăn nuôi hiện nay của Việt Nam được dựa cơ bản trên những giống nội địa. Bên cạnh đó Việt Nam là chiếc nôi của những giống địa phương quý hiếm được dựa vào quy giống gen nội địa đang cần được bảo tồn ở bậc quốc gia (ví dụ như: lợn I, bò U ri, vịt Bầu Quý, vịt Bình Định, Cú Đẻ Phan Rang, Gà Chọi Bình Định, Gà Hmong, Lợn Muồng Khuông, Lợn Sóc v.v...). Vì vậy khi phát triển chăn nuôi ở Việt Nam, chúng ta cần chú trọng đặc biệt đến bảo vệ nguồn gen của các nguồn gen Việt Nam mà chúng ta có trách nhiệm phải bảo vệ.

Chương trình phát triển chăn nuôi gia cầm phải hỗ trợ cho việc bảo vệ sinh thái của địa phương. Chim rừng đang ngày bị săn bắn ở Việt Nam bởi lẽ dân Việt Nam có thói quen ăn chim rừng. Nếu sự săn bắn này được tiếp tục phát triển với tỷ lệ thuận của sự tăng gia dân số thì sinh thái các loài chim rừng ở Việt Nam sẽ bị tổn thất lớn. Trong chương trình của chúng tôi, chúng tôi phải chọn loại gia cầm sao cho ngoài việc sản xuất thịt còn đáp ứng được nhu cầu an toàn thịt chim rừng của tục quán Việt Nam. Ví dụ: xuất thân từ một gà rừng Châu Phi, thịt rắn chắc của gà sao mang vị của thịt gà rừng. Qua đó dự án phát triển chăn nuôi gia cầm đặc sản của chúng tôi còn có tác dụng bảo vệ thiên nhiên của các giống chim hoang dã ở Việt Nam.

Quan điểm về sản xuất:

Về phương diện sản xuất chúng ta phải chọn giống thích hợp với môi trường địa phương, sản phẩm được tiêu thụ một cách ưa chuộng để phục vụ nhu cầu an toàn và phát triển đôi song của địa phương (giai đoạn dựa vào thị trường), và sau đó chúng ta sẽ nhân giống và sản xuất

nhưng giống đặc sản với chất lượng cao để xuất khẩu cho các nước lân cận (giai đoạn marketing và phát triển thị trường)

Quan điểm thuận hóa, địa phương hóa các giống:

Các giống gia cầm chọn ra có khả năng thích nghi với môi trường địa phương về mọi phương diện: thích ứng tốt với các điều kiện khí hậu khác nghiệt, có khả năng sinh sản tốt, dễ nuôi trong điều kiện chăn thả tự do, có khả năng chống phòng bệnh lớn, có hiệu quả kinh tế cao và không cần đầu tư nhiều.

III- . Các giống được lựa chọn trong dự án:

Dựa trên các giống trong bộ sưu tập quý gen của KÁTKI (tên mới: *ÁTK- Division of Small Animal Research*), dựa trên quy trình nhân giống và bảo tồn giống của Hội Bảo Tồn Gen Gia Súc Nhỏ của Hungary (MGE), dựa trên sự khảo sát của các giống đang hiện có và các giống chưa có trong nền chăn nuôi động vật nhỏ ở Việt Nam, Hungary đã chuyển các giống gia cầm sau đây vào Việt Nam:

Giống gà sao thả vườn Hungary:

Mặc dù gà sao là một giống gà rừng xuất thân từ xứ nhiệt đới (Châu Phi), chúng ta chỉ nhận thấy sự hiện diện của gà sao rải rác trong những vườn thú dưới dạng gà kiến. Xuất thân từ Châu Phi đã được nhập sang châu Âu từ cuối thế kỷ 19., gà sao là một giống gà có khả năng thích ứng cao với các khác biệt của khí hậu. Bên cạnh đó gà sao có khả năng chống bệnh rất cao. Gà sao mang đặc tính hoang dã cao với thịt thơm và ngọt. Các tính cách này sẽ đáp ứng được thị hiếu của người dân Việt Nam, làm giàu hương vị của các món ăn Việt Nam, bù đắp được thú vui thích ăn thịt rừng của các quan ăn món rừng. Bên cạnh đó tính dễ nuôi của gà sao sẽ thích ứng với hoàn cảnh đơn sơ của miền Trung. Từ năm 2002, KATKI đã chuyển về Việt Nam một đàn gà sao để nghiên cứu khả năng thích ứng vào môi trường của gà sao vào hoàn cảnh Việt Nam. Cho đến nay các kết quả đều chứng minh sự thích ứng rất tốt của gà sao vào Việt Nam.

Số sanh tỷ lệ đẻ trung bình hàng tháng (%) trong một chu kỳ đẻ của hai dòng gà sao nuôi tại Việt Nam và Hungary (số liệu của NIAH, KÁTKI - 2003)

Dòng gà sao	Vietnam	Hungary
Dòng trung SM	52,32	34,08
Dòng lớn SL	52,44	38,97

Kết quả này chứng minh cho ta thấy rằng, vốn di xuất thân từ vùng nhiệt đới châu Phi, sau khi được đưa về Việt Nam „như chim về núi”, năng suất gà sao vượt 65% cao hơn, so với năng suất từ nước xuất khẩu (Hung). Các kết quả thử nghiệm trên chứng minh rằng giống gà sao có khả năng thích ứng mạnh với môi trường Việt Nam, thậm chí năng suất của gà sao tại Việt Nam còn cao hơn năng suất của xuất khẩu (Hung). Lý do: trong điều kiện nhiệt đới của Việt Nam gà sao có một chu kỳ sản xuất trung là 12 tháng, trong khi đó trong điều kiện khí hậu ôn đới của Hungary, chu kỳ sinh sản của gà sao chỉ có 7-8 tháng.

Ket qua thu nghiem ve ty le phoi va ap no cua ga sao nuoi tai Hung va Vietnam (2003)

Dong ga sao	Ty le phoi %	Ty le ap no %
Dong trung SM (Vietnam)	90,8	61,1
Dong trung SM (Hungary)	69,5	35,8
Dong lon SL (Vietnam)	63,6	53,8
Dong lon SL (Hungary)	64,7	27,4

Ket qua tren cho ta thay rang ty le phoi va ap no cua hai dong ga sao (SM va SL) tai Vietnam deu dat nang xuất cao hơn là ga sao ở tại chính nước xuất khẩu. Các thử nghiệm đã cho chúng ta nhận thấy rằng ga sao hoàn toàn đạt những chỉ tiêu chăn nuôi tối ưu tại Vietnam và là một giống gia cầm thích ứng với điều kiện khí hậu Vietnam (dựa trên kết quả năm 2003).

Ga Tay tha vuon Hungary:

Ga Tay tha vuon là một giống gà bé nhỏ (4-5kg/con), chịu đựng rất tốt các điều kiện khắc nghiệt của khí hậu, có khả năng chịu đựng và chống bệnh rất tốt. Ga Tay không phải là một giống gà phổ biến ở Vietnam. Giống gà này chúng ta có thể thấy rải rác ở một vài nơi của đông bắc sông Cửu Long nhưng không phải là một giống thịnh hành trong các giống gà thả vườn ở Vietnam. Ga Tay có khả năng ấp trứng rất tốt cho nên bên cạnh sự ấp trứng của đàn gà ca nhân, ga Tay còn có thể được sử dụng để ấp trứng các đàn gà khác trong nông trại kinh tế nông nghiệp gia đình.

Dựa trên sự hỗ trợ của dự án MGE-NEFE, vào năm 2006 Hungary (MGE) đã chuyển về Vietnam 2 dòng gà Tay HUBA: màu đồng (Copper) và màu thiếc (Bronze). Hiện nay công tác thử nghiệm sự thích ứng của ga Tay HUBA đang được tiến hành tại trại Cam Bình, một trại chăn nuôi do Hungary xây dựng cho Vietnam vào những năm 70.

IV- . Các bước thực hiện của Dự Án và các bước tiến hành trong tương lai:

1. *bước một: khảo sát tình thích nghi vào môi trường Vietnam, tìm hiểu các giống đã nhập:*
2. *bước hai: tổ chức nhận tuyển chọn giống và chăn nuôi*
3. *bước ba: sản xuất đặc sản và sản phẩm chất lượng cao*
4. *bước bốn: mở rộng chương trình để thành lập cơ sở xuất ngoại*
5. *bước năm: giao dục ý thức bảo tồn gen và bảo vệ giống quý và truyền thông địa phương*

V- Kết luận

Sự hỗ trợ của dự án trên giúp chúng ta đưa giống gà Tay vào Vietnam để thử nghiệm. Việc phát triển chăn nuôi gà Tay và gà Sao vào Vietnam sẽ giúp cho nên chăn nuôi gia cầm Vietnam được đa dạng và đa sắc hơn.

Ngoài ra việc phát triển chăn nuôi gia cầm đặc sản ở nông thôn còn giúp được giảng tiếp vào sự xóa đói giảm nghèo, phát triển nông thôn và đưa nông thôn lên làm một trung tâm sản xuất gia cầm đặc sản. Trong tương lai chúng ta cần đề xuất thêm các **đề án bổ sung** để:

- tạo cho nông thôn có điều kiện thuận lợi để tham gia vào sự kinh doanh gia cầm đặc sản
- tạo điều kiện cho nông thôn có khả năng sản xuất mặt hàng xuất khẩu với bảo vệ chất lượng.

- xu dung duoc tinh cham lam ham hoc cua nguoi dan Vietnam vao viec giao duc cho ho lam giao cho chinh ho.
- Viec phat trien kinh te nong thon se thuyen giam su di dan vao hai thanh pho lon Hanoi, TP Ho chi Minh
- Nong thon Vietnam cuc ky phong phu ve nhung tai nguyen thien nhien va se la co so tuong lai cua du lich noi dia cung nhu ngoai quoc. Chinh vi vay chung ta co bon phan phat trien kinh te nong thon de nguoi dan nong dan co dieu kien song voi muc song cao hon va thuong thuc duoc nhung dac sac thien nhien cua dia phuong minh.